

MADAGASKAR forum

Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar
Fikambanana Fifankatiavana Norvezy - Madagasikara

nr 1 2009 årgang 7

KAOSET PÅ MADAGASKAR: – Plyndring, branner og statskupp

- På skinner gjennom jungelen
- Fra arkivarbeid til ridder
- Norsk jente bygger barnehjem i Antsirabe

Organ for
Vennskapsforeningen
Norge - Madagaskar (VNM)

STYRET I VNM

LEDER

Øyvind Dahl
E-POST
oyvind.dahl@lyse.net

ØVRIGE STYREMEDLEMMER

Nestleder Arnhild Fjose,
Kasserer Reidar F.
Sivertsen, Sekretær Arve
Lund, Webmaster Heri
Ramampiaro, Styremedlem
Rivo Razakandriana, 1. vara
Evy Brun, 2. vara Thor T
Ringsbu

Vennskapsforeningen er
ikke ansvarlig for innholdet i
bladet; dette er redaktørens
ansvar. Redaksjonen følger
Vær Varsomplakaten og
Redaktørplakaten.

REDAKTØR

Linn Krogh Hansen
E-POST
ilinn@frisurf.no
TLF 99 24 98 55

FORMGIVING

Anita R. Hetland
ARI Design

LOGO

Alvar Berget

FOTO FORSIDE

Toget til Manakara
Foto: Jan V. Engeland

FOTO BAKSIDE

Norske Lamba-jenter
Foto: Sigrun Norbø

Bladet er utgitt med støtte
fra NORAD
ISSN 1504-4750

REDAKTØREN HAR ORDET

Hva nå, Rajoelina?

Den 17. mars tok eks-ordfører Andry Rajoelina (34) makten på Madagaskar ved statskupp, med det resultat at landets lovlig valgte president Marc Ravalomanana (59) flyktet fra landet. Det som begynte med fredelige demonstrasjoner der Rajoelina innviet Demokratiplassen den 17. januar, endte med mytteri to måneder senere. Plyndringer, branner og drap preget perioden mellom disse to datoene, med de siste dagene av januar som de mest dramatiske. Men det var ikke bare halvkriminelle og frustrerte arbeidsløse som deltok i plyndringene. Det var også helt allminnelig ungdom. – Jeg ble bare revet med uten at jeg helt vet hvordan. Hadde ikke jeg tatt varene ville noen andre gjort det, forteller en 14-årig butikkrobber til Madagaskarforum. Kjeften han fikk av faren da han kom hjem fikk han imidlertid til å innse at dette ikke var akseptabel oppførsel. På side åtte i kan du lese intervjuet med unggutten, og hva som fikk han til å delta i plyndringen.

Madagaskar og den gassiske befolkningen er fortsatt preget av splittelse og usikkerhet rundt fremtiden. Mye tyder på at dagens ungdom har mistet mye av de nedarvede familieverdiene og respekten som har fulgt gassiske tradisjoner

i generasjoner. I kjølvannet av det som har hendt de siste månedene har det franske språk-spøkelset på nytt kommet fram av dvalen, og truer nå med å kaste det gassiske morsmålet ut som undervisningspråk i skolen igjen. Ingen vet riktig hvordan veien går videre akkurat nå.

Det skjer heldigvis hyggelige ting på Madagaskar også. En gledelig nyhet er at adopsjonsavtalen mellom Madagaskar og Norge så vidt er kommet i gang igjen, selv om dagens situasjon på Madagaskar muligens kan komme til forsinke selve gjennomføringsprosessen. All ære også til 21-årige Marthe Westgård fra Bodø, som har gått til innkjøp av en tomt i Antsirabe for å bygge barnhjem for de verst stilte småbarna i byen.!

Linn Krogh Hansen

Linn Krogh Hansen

I DETTE NUMMERET

4	Madagaskars befolkning splittet	16	Adopsjonsavtalen gjenopprettet
6	Mistet 70 millioner Ariary	18	Riddar Nils Kristian drikk mjølk
8	Jeg var en av robberne	20	Virkelig sjømannskap
10	Observasjoner fra sidelinjen	21	Bygger barnehjem i Antsirabe
13	Med jungелеkspressen på Madagaskar	22	Smånytt

REDAKSJONEN

REDAKTØR

LINN KROGH HANSEN (39) er utdannet sosialantropolog og har praksis fra Ifaty utenfor Toliara (1997). Tema for hovedoppgaven er religiøs praksis og sosial endring i vezoenes daglige liv. Hun var sist på Madagaskar i 2005, etter å ha mottatt journaliststipend fra UD. Arbeider nå som journalist i magasinet Seilas.

E-post: ilinn@frisurf.no

STAVANGER

ARNE MORTEN ROSNES (37) er fra Stavanger og er gift med tidligere VNM-styremedlem Ellen Veia Rosnes. Han var på Madagaskar frem til juli 2008 og arbeidet litt frivillig for NMS i tillegg til stilling som informasjonskonsulent i FNs matvareprogram (WFP) siden april 2007. Nå bor familien i Stavanger. Han jobber i Mintra som utvikler e-læring.

E-post: arne.morten@rosnes.com.

STAVANGER

ERIK TANGEDAL (71) er teolog fra Misjonskolen i Stavanger/MF. Arbeidde i 15 år i Den Lutherske Kyrkja (FLM) på Madagaskar i tidsrommet 1966 – 1997, første fem år på Vestkysten, seinare i kyrkja si misjonsavdeling Tafika Masina Maharitra med reiser til utkantar over heile øya. Studieopphald på Madagaskar 1999 i møte med hyrderørsla innan FLM. Seinare besøkt øya fem gonger som reiseleiar for turistar og guide, seinast okt/nov 2007.

E-post: erik.tangedal@lyse.net

MADAGASKAR

SOPHIE KÜSPERT (21) har bodd på Madagaskar i fire år med avbrekk på to år i Norge (altså siden 2002). Hun gikk 10. klasse på DNS Madagaskar, og så 1. og 2. vgs på en gassisk skole i tillegg til noen fag på et norsk nettgymnas. 3 vgs var hun i Norge, og skoleåret etterpå tok Sophie et friår på øya der hun jobbet i Provert og Grønne skoler, Bara. Hun var på landsbygda og underviste der i tillegg til at hun var på ei sykestue og lærte om helsearbeid. Høsten 2008 giftet Sophie seg med koordinatør for grønne skoler, Mparany. Hun har studert pedagogikk ved Universitetet i Bergen.

E-post: sophiekuspert@yahoo.com

PRESSET UT: President Ravalomanana.

Madagaskars befolkning splittet

Eks-ordfører Andry Rajoelina (34) har tatt makten på Madagaskar ved statskupp tirsdag 17. mars. Den lovlig valgte president Marc Ravalomanana (59) er flyktet fra landet. Hvordan kunne dette skje?

TEKST: ØYVIND DAHL FOTO: UNIVERSTIÉ DE TOLIARA

Marc Ravalomanana har blitt kritisert for å isolere opposisjonen og blande sammen sin egen forretning TIKO med statens affærer. Hans parti TIM har vært nesten enerådende, med et viktig unntak: i hovedstaden hadde TGV ordføreren Andry Rajoelina.

Ravalomanana var nå inne i sin andre presidentperiode, gjenvalgt ved jule-tider i 2007. Men presidentvalg har aldri sikret makten på Madagaskar. Både Tsiranana (1960-1972) og Ratsiraka (1975-1991) og (1997- 2002) ble kastet etter at de var blitt gjenvalgt. Ennå har vi til gode å se at et presidentskif-

te på Madagaskar skjer ved regulært valg. Det er gatens demokrati som bestemmer.

På samme måten som Ravalomanana fikk gatedemonstrantene med seg i kampen mot Ratsiraka, har Rajoelina fått dem med seg i kampen mot Ravalomanana. Men i 2002 hadde Ravalomanana bak seg et demokratisk valg der han hadde over 50 prosent av stemmene fra hele Madagaskars befolkning. Rajoelina har ikke noe valgfertall å vise til. Motdemonstrasjonene som kom etter kuppet, viste at Ravalomananas tilhengere, "legaliste-

ne", var vel så mange som de Rajoelina kunne mobilisere.

Men det avgjørende var at største delen av hæren gikk over til Rajoelina søndag 8. mars etter at de hadde hindret Rajoelinas demonstrasjoner i gatene. Mange underoffiserer var misfornøyde med Ravalomananas håndtering av de militære. Han hadde støttet generalene og glemte oberstene. Rajoelina ga løfte om god betaling til offiserene. De gjorde mytteri og grep makten den kvelden. Med kontroll med hærens våpenlager var løpet tapt for Ravalomanana selv om han i sine ta-

ler makte til nasjonalt samhold, foreslo nasjonal kongress, ny folkeavstemning og beklaget sine feil.

Rajoelinas "lyntog"

Rajoelina, som ble valgt til Antananarivos ordfører i desember 2007 med 63,3 prosent av stemmene, ledet ungdomspartiet Tanora Gasy Vonona (TGV) "unge gassere klar til innsats". TGV er navnet på lyntogene i Frankrike. Rajoelina har i løpet av to måneder kjørt "toget" til sitt mål: å bli Madagaskars de facto president.

Det begynte med fredelige demonstrasjoner der Rajoelina innviet Demokratiplassen den 17. januar. Han krevde ytringsfrihet etter at Ravalomanana hadde stengt TV-stasjonen hans. Lørdagen etterpå krevde han regjeringens avgang. Mandag 26. januar ble den "svarte mandag" da demonstrantene gikk amok, plyndret og brente radio- og fjernsynsstasjonene. Deretter ble varemagasiner og forretninger plyndret og ødelagt. Rajoelina brukte arbeidsløse og mobben i gaten som brekkstang for sin revolusjon. 7. februar ble den "røde lørdag". Da sendte Rajoelina folkemassene for å innta det gamle guvernørpalasset Ambohitsorohitra der Ravalomanana hadde sine kontorer. De ble møtt med skuddsalver. 28 mennesker ble drept og TGV hadde fått sine første "martyrer".

Både kirkerådet FFKM og det diplomatiske korps forsøkte å få til forhandlingsmøter. De to kamphanene møttes tre ganger uten at det ble noen løsning. Rajoelina brøt til slutt forhandlingene. Etter at offiserene hadde gjort mytteri, hjalp det ikke at Ravalomanana kom med innrømmelser og holdt en ydmyk tale der han tok ansvar for sine feil og sa han ville lytte til folket. Det var altfor lite og for sent. Presidentpalasset Ambohitsorohitra ble inntatt av hæren og presidenten måtte flykte. Statskuppet var et faktum 17. mars.

"President" Andry Rajoelina

Rajoelina kalte seg først president for Overgangsstyrets høye autoritet 'Haute Autorité de la Transition' (HAT), men lørdag 21. mars ble han innsatt som president for HAT "med funksjoner som Madagaskars president" av Grunnlovsdomstolen HCC.

Men grunnloven sier at dersom pre-

sidenten ikke kan utøve sin funksjon, skal senatspresidenten overta inntil nyvalg (artikkel 52). Bare Nasjonalforsamlingen og Senatet kan sammen fremme forslag overfor grunnlovsdomstolen (HCC) om å avsette presidenten (artikkel 126) og presidenten må være minst 40 år (artikkel 46). Rajoelina sa at "ekstraordinære situasjoner krever ekstrakonstitusjonelle tiltak".

Flere 'ekstrakonstitusjonelle' tiltak ble satt i verk: Rajoelina oppløste Nasjonalforsamlingen og Senatet. I stedet oppnevnte han 41 personer av hans støttespillere som skal sitte i HAT. Han har utnevnt Monja Roindefo som ny statsminister og oppnevnt en fulltallig regjering. Han er i full gang med å konsolidere regimet og utnevner nye regionsjefer or ledere for ulike statsinstitusjoner.

En "nasjonal kongress" 2. - 3. april ble boikottet av Ravalomananas parti TIM, som arrangerte sin egen kongress samtidig. HAT legger føringene for fremtiden: Ny nasjonal kongress innen nasjonaldagen 26. juni, revisjon av grunnloven med folkeavstemning i september, valg på parlamentet i mai-juni 2010, og presidentvalg i oktober 2010.

Norge frosset bistand

Det internasjonale samfunnet reagerte med å fryse all bistand til Madagaskar. Toppmøtet for de afrikanske stater (AU) som skulle vært arrangert i Antananarivo i juli, må finne et nytt møtested. Utviklingssamarbeidet for det sørlige Afrika (SADC) har suspendert Madagaskar som medlem. EU inngår ikke nye kontrakter om bistand. Norge har frosset stat-til-stat-bistanden, likeså Tyskland, USA og Sveits. Frankrike sender uklare signaler: på den ene siden har de sagt at de ikke vil stanse overføringene til Madagaskar, da de "ikke vil straffe det gassiske folket ytterligere" og på den andre siden at de, på linje med EU, ikke vil inngå nye kontrakter. Det er ventet at Andry Rajoelina vil får store problemer med å styre landet ettersom Madagaskar er svært avhengig av internasjonal bistand og statskassen snart er helt tom. Hva vil skje når folk ikke får lønn?

Legalistene

I tiden etterpå har "legalistene", som består av ulike grupper som vil respektere grunnloven og landets lover,

gjennomført daglige demonstrasjoner. De har krevd at statens institusjoner, nasjonalforsamling og senat skal gjenoprettes og at Marc Ravalomanana må få komme tilbake. Ravalomanana har, mens han er i utlandet, oppnevnt Manandafy Rakotonirina som ny statsminister. Den 70 år gamle politikeren fra partiet MFM har fått i oppdrag å danne en ny samlingsregjering.

Ravalomanana har brukt tiden til å beøke SADC-landene i det Sørlige Afrika. Han har også vært i Etiopia der AUs hovedsenter ligger og Libya der AU president Muammar al-Gaddafi befinner seg. Han har flere ganger over radiotelefon kommet med oppmuntrende hilsener til demonstrantene. Søndag 19. april tok de militære senderutstyret til Radio Mada som støtter Ravalomanana. Da legalistene gikk til Tinghuset for å protestere dagen etter, ble det sammenstøt der to personer ble drept og 13 såret. I opptakten til krisen krevde Rajoelina ytringsfrihet da hans TV-sender ble stengt. Nå forsøker han å kneble ytringsfriheten.

Den nye gassiske bykulturen

Madagaskars tradisjonelle kultur er kjent for å unngå konfrontasjoner, adlyde ray aman-dreny "far og mor" og finne samlende løsninger. Globaliseringen, sosiale spenninger og økonomiske klasseskiller har svekket tradisjonelle verdier i byene. Halvparten av Madagaskars befolkning er under 20 år. Den unge arbeidsløse underklassen går ikke av veien for plyndring, brann og drap for å oppnå et mål. Massemedias betydning, informasjon og desinformasjon er også blitt tydelig under denne konflikten.

Ravalomananas innsats for å bedre infrastruktur med bygging av veier, havner og flyplasser hjelper ikke de fattige i landsbyene og i byene. For dem er tilgangen til rimelige basisvarer som ris og matolje viktigere. Ravalomananas forretningsimperium TIKO er ødelagt. Bøndene får ikke levert melken sin. Hotellnæring og turistindustrien kollapser. Handelen stagnerer. Mange mister arbeidet sitt. Til syvende og sist rammer krisen de fattige hardest.

Madagaskars befolkning er mer splittet enn på lenge.

Mistet 70 millioner Ariary

De to butikkene til Rasolofo Aina på Antsirabe opplevde et varetap på til sammen 70 millioner Ariary da folkemassen under opprøret tirsdag den 27. januar stormet butikkene. Dette tilsvarer over 250 000 norske kroner. I tillegg kommer skadene på selve butikken.

TEKST: SOPHIE KÜSPERT FOTO: SOPHIE KÜSPERT OG BIRGER VEUM/VENUSIA VINCIGUERRA

Uskyldig offer

Rasolofo Aina er filialsjef i en av Madagaskars største varehuskjeder, Courts, som selger møbler og annet inventar. Han forteller at de allerede stengte begge butikkene kl 13.00 på mandag fordi de hørte om urolighetene i Antananarivo. Butikken ble aldri åpnet igjen.

– Vi visste dette ville spre seg hit til Antsirabe, forteller Rasolofo Aina. Han sier videre at de ikke trodde Courts skulle være ett av de stedene som ville bli plyndret. Denne møbelkjeden har ingenting med verken president Marc Ravalomanana eller ordfører Andry Rajoelina å gjøre. I etterkant har det vist seg at mange trodde eller ville tro at Ravalomanana hadde investert i varehuskjeden, noe som filialsjefen avkrefter.

Totalt utrøvet

Rasolofo Aina forteller med et snev av vantro og oppgitthet i stemmen, at han var på gata da folk begynte å samle seg rundt "Tranom-pokon'olona", "Folkets hus" i sentrum av Antsirabe. Da han skjønnte at de første begynte å bryte seg inn på Courts, gikk han hjem.

– Jeg orket ikke å se på mer, sier han. Jeg kunne bare stått der og sett på at folk tok varene våre og bar dem med seg.

Han er dypt skuffet over at det tok så lang tid før politiet eller militæret i det hele tatt viste seg. De fikk ikke reddet noe. Alle varene som det var mulig å rikke på – sofaer, TVer, ovner, bord og stoler – er søkk borte.

– Folk så vel sitt snitt til å tjene raske penger på svartebørsen, mener han og trekker på skuldrene.

Usikker fremtid

– Både jeg og alle de andre ansatte går en usikker fremtid i møte, forteller Rasolofo Aina.

Han vet ikke hvor mye av tapet de får erstattet av forsikringen og hvor mye butikkjeden dekker.

Han sier videre at de ikke har planer om å stenge for godt. Dersom det er mulig vil de starte på nytt igjen og prøve å bygge opp noe av det tapte. Huset trenger først og fremst oppussing etter at det ble fullstendig ramponert.

Rasolofo Aina vet ikke om de ansatte får lønn i februar. Han håper imidlertid at han ikke må si opp noen, men at

alle etter en stund kan komme tilbake til sitt gamle arbeid.

– Men det kan ta en stund, mener han. Kanskje noen av arbeiderne kan hjelpe til med oppussingen?

Gassisk skikk å holde munn

Ikke alle er like åpne om det som skjedde den 27. januar som filialsjef Rasolofo Aina. En av dem jeg har forsøkt å intervju er eieren av en liten elektrobutikk som ble helt utrøvet under opprøret. Mannen er "karana", en mann av indisk opprinnelse som driver flere butikker i Antsirabe. Da jeg spurte om å få intervju ham om det som skjedde denne tirsdagen, ville han ikke uttale seg.

– Dere kan skrive om det dere ser og hører om butikken min, men det skal ikke komme fra meg, mente han.

Grunnen til at han ikke ønsker å fremstå i noen aviser, er at han er redd for at folk vil tro at han kritiserer regjeringen på Madagaskar.

Det er gassisk skikk å holde munn.

«Vi vet ikke hva som skjedde»

Det virker som om det er mange som har samme innstillingen som denne

butikkeieren. Når jeg fremstiller meg som journalist og spør folk på torget, er svarene alltid like;

– Nei, vi så ingen ting.

Selv de som har sine små matboder ved Antsenakely, "Lilletorget" midt i sentrum av byen, påstår at de ikke vet noe og ikke så noe heller. Noen sier at de var hjemme, mens andre forteller at de gjemte seg inne på torget.

– Vi vet ikke hva som skjedde, er et standard svar man ofte får når man spør folk.

Noen var kanskje med på selve opprøret og vil derfor ikke si noe i frykt for å bli oppdaget. Andre, som den indiske butikkeieren, er rett og slett redde for å bli hengt ut som motstandere av de som nå eller i fremtiden vil sitte ved makten.

Best å ligge lavt

Dersom man møter folk i litt mer private omgivelser, er det lite igjen av denne stillheten. Da går de politiske diskusjonene høyt, både til fordel for president Marc Ravalomanana og ordfører Andry Rajoelina – eller man beskylder begge to for å være skurker. Men det er tydelig at folk fortsatt hol-

der lav profil utad, selv om det for øyeblikket virker rolig igjen på Madagaskar. Rasolofo Aina tror ikke den samme plyndringen vil skje igjen, men likevel sitter redselen fortsatt i ham. Derfor uttaler han seg verken negativt om den ene eller andre parten i politikken, og sier ikke en gang noe negativt om plyndrerne. Det eneste han sier er;

– Dersom folk ødelegger butikkene mine på nytt, vil jeg aldri åpne en butikk igjen!

Men han har tro på at Courts kommer seg på beina igjen. De ble hardt rammet av opprøret, men ikke helt knekt.

Under plyndringen i slutten av januar var det stor grad av selvforsyning i Toliara.

ANTSIIRABE: Denne butikken ble plyndret.

- Jeg var en av robberne

En gutt på 14 år forteller sin historie om det som skjedde i Antsirabe tirsdag den 27. januar. Han sluttet på skolen for en del år siden, er nå elektrolærling og bor hjemme hos foreldrene og søsknene. 14-åringen var en av de mange som stormet president Marc Ravalomananas store matvarebutikk Magro og andre butikker. For mange mennesker på Madagaskar er det uforståelig at ødeleggelser og robbing i så stor stil plutselig kunne skje. Heller ikke denne gutten har noen god forklaring på det som hendte. Her lar vi ham fortelle.

TEKST: THIERRY IARIVELONIAINA OG SOPHIE KÜSPERT

Min beretning begynner tirsdag rundt middagstider da det samlet seg mange mennesker utenfor «Tranom-pokon'olona», «Folkets hus» i sentrum av Antsirabe. Jeg gikk dit fordi jeg, som mange andre, hadde hørt at liket til en ung gutt som ble drept under opptøyene i Antananarivo dagen før, skulle komme. Liket kom aldri, så vi bare stod og ventet.

Etter hvert begynte mange av de eldre guttene å rope «Magro, Magro». Da folk hørte dette, gikk de etter guttene i retning av Magro. Jeg bare fulgte etter for å se hva som ville skje, og jeg visste allerede da at mange ville ødelegge og robbe. Men jeg trodde ikke at jeg skulle være en av dem.

Militæret stakk av

Militæret var kommet før oss til Magro, men da de så hvor mange vi var, dro de sin vei. Folk ropte og skrek, og alle ble sintere og sintere. Stemningen bygde seg opp, og de ødela porten og dørå inn til butikken. De som gikk inn begynte å bære med seg varer. Det var både menn og kvinner og til og med barn. Men de aller fleste var unge gutter sånn som jeg. Noen tok rissekaker og tønner med matolje, og andre tente fyr på butikken innenifra. Jeg gikk ikke inn fordi det var så mange folk at jeg var redd for å bli trampet ned eller klempt sammen av varene og hyllene.

Da butikken var overtent viste guttene vei nedover mot «Antsenakely», lille torget, og til neste store matvarebutikk, Shoprite. Vi traff på flere lastebiler med soldater, men de kunne ikke stoppe oss fordi vi var så mange.

Gruppepress

Fremme ved Shoprite begynte de første å ødelegge inngangsdøra. Folk presset seg inn i butikken, og de både tok og ødela varene som var der. Til

... "Du som er så stor, og så tør du ikke å gå inn!" Jeg så at ingen bortsett fra meg var redde, så da måtte jeg tørre, jeg var jo vett-skremt likevel ...

slutt var jeg også midt oppi det hele. Det var egentlig ingen som oppfordret meg til å være med, så det jeg gjorde var helt min egen skyld.

Likevel kan jeg jo si at jeg ble påvirket av vennene mine som sa: "Du som er så stor, og så tør du ikke å gå inn!" Jeg så at ingen bortsett fra meg var redde,

så da måtte jeg tørre, jeg var jo vett-skremt likevel. Jeg tror faktisk at det virkelig var veldig farlig å være der inne. Dersom jeg plutselig hadde falt, kunne folk tråkket på meg, og da hadde jeg dødd. Det var veldig skremmende å tenke på.

Utnyttet situasjonen

Jeg så at det var så mange som tok varer, og at vennene mine også stjal. Derfor begynte jeg også å ta med meg så mye jeg kunne bære. Jeg ville jo egentlig ikke ødelegge eller robbe, men det var jo så enkelt. Varene ville jo uansett bli tatt av noen, så jeg utnyttet situasjonen.

Det var nok å ta av, så ingen kranglet om det samme. Men etter at jeg hadde tatt mitt og skulle ut av butikken, kom jeg inn imellom veldig mange folk. Alle ville enten ut eller inn, så det ble mye skubbing og pressing. Men heldigvis kom jeg ut uten problemer. Ute fant jeg fire av vennene mine, og vi hjalp hverandre å bære. Noen varer solgte vi med en gang, mens resten tok vi med hjem til familien.

Etter Shoprite var det Courts' sin tur. Også her ble jerndørene og gitte-ret foran vinduet ødelagt ganske fort. En venn og jeg gikk inn på Courts og stjal, mens de andre tre tok imot gjennom vinduet og bar det ut på gata. Rett

utenfor Courts var det en del folk som kjøpte varer, og det var det som gjorde at jeg fikk tak i så mye. Vi tok og solgte, og så gikk jeg tilbake igjen, tok og solgte igjen. Vennene mine og jeg delte pengene mellom oss da vi hadde solgt alle varene. Jeg brukte pengene på å drikke brennevin på gata.

Pappa forbannet

Da vi ikke kunne finne noe brukbart mer inne på Courts gikk alle til en liten elektrobutikk som ble eid av en inder. Det var blitt kveld allerede og det regnet, og da ble alt mye skumlere. Jeg turte ikke å gå inn i butikken, men ble stående utenfor og se på. Etter at den butikken var tømt, skulle folk bryte seg inn på butikken «Photo Music». Men her ventet militæret og politiet. De

brukte tåregass og skøyt i lufta, og de arresterte ganske mange. Folk begynte så å spre seg og jeg gikk hjem. Noen av vennene mine ble også tatt av politiet. Jeg vet ikke om de har kommet fri eller ikke, fordi faren min ikke lar meg være sammen med dem igjen.

- Varene ville jo uansett bli tatt av noen, så jeg utnyttet situasjonen.

Foreldrene mine ble sinte på meg da de hørte at jeg var med på robbing. Faren min eksploderte og sa at det ikke var noen gevinst å stjele. Dersom jeg ville ha noe, så måtte jeg jobbe for det.

Han tvang meg til å ødelegge og kaste alt jeg hadde tatt med meg til familien fra Shoprite.

Jeg vet egentlig ikke hvorfor folk gjorde alt dette. Noen var jo sinte, mens andre ville kanskje bare utnytte at de var så mange, slik at de uten problemer kunne bryte seg inn overalt. Nå snakker de fleste veldig stygt om de som var med på ødeleggningen, og de har jo rett.

Det er ikke så mange av dem jeg kjenner som vet at jeg er en av robberne. Når jeg snakker med venner, tør jeg ikke å si noe før jeg vet at den andre også var med. Men jeg er ikke stolt av det jeg gjorde. Ja, jeg angrer virkelig på at jeg var med. Jeg ser at alt er ødelagt etter oss, og at alt som er igjen er søppel. Hele byen er jo full av søppel etter oss, men ingen orker å rydde opp.

Ikke mye igjen av butikken...

Observasjoner fra sidelinjen:

Tar tilbake det presidenten har tatt fra dem

Militæret får betalt for å beskytte - noe de ifølge øyenvitner ikke gjorde da det trengtes.

TEKST: FREDSKORPS-FORSKER BIRGER VEUM FOTO: BIRGER VEUM/VENUSIA VINCIGUERRA

Vår gassiske venninne forklarer kanskje hva de tenker, de mange tusener som deltar i plyndringen og raseringen av presidentens bedrifter i Toliara, men det gir likevel ingen berettigelse til det vi har vært vitne til de siste dagene.

Selv om det er en konflikt mellom to politikere, president Marc Ravalomanana og ordføreren i Antananarivo,

Andry Rajoelina som danner utgangspunktet for det vi har sett i Toliara og i resten av landet de siste dagene, er det lite som minner om en demokratisk manifestasjon i gatene. Det er dessverre ikke gatas parlament som berettiget viser sin misnøye presidenten, men en mer eller mindre uorganisert mobb som i frustrasjon og misnøye utnytter muligheten til å skaffe seg kortsiktig gevinst. For på lengre sikt er det den

ne fattigste delen av befolkningen som kommer til å lide mest for de siste dagers hendelser.

Tirsdag 27. januar, startet rolig i Toliara. Vi passerte lageret til TIKO, presidentens meieri. Det var fem-seks uniformerte og bevæpnede vakter utenfor. Det begynte å gå opp for oss at noe var på gang da vi la merke til at mange butikker og internettkafeer var steng-

DØDE: - Flere personer døde etter brannen i magro. Foto: Tina Rafetralison

Både barn og voksne benyttet seg av muligheten til gratis ris.

te. Da vi kjørte forbi Toliaras eneste supermarked Magro, som også er eid av presidenten, var det til vår overraskelse bare de to sedvanlige uniformerte vaktene som lå henslengt foran bygningen. Vi fant en åpen internettkafe, og meldte hjem om fred og ingen fare i Toliara, selv om vi fikk en gryende følelse at noe var på gang. Vi brøt opp før vi hadde tenkt, og kom oss hjem.

Der kunne vi fra vinduer og balkong se en horde som stimlet seg sammen. I følge ryktene var TIKO allerede tatt, plyndret og satt i brann. Nå beveget folkemengden seg oppover mot Magro, som ligger ca. 300 meter fra der vi bor. Folk i alle aldre; unge menn, barn, kvinner og eldre menn kom løpende smilende og leende nedover gata, med hendene fulle av TIKO produkter. Etter hvert begynte folk å bli mer oppfinnsomme, og tok i bruk handlevogner og pousse-pousser. Vi undret oss over de som fornøyde kom spaserende med én skarve juskartong i hånden – lite å gjøre seg til tyv for. Etter at alle varer var robbet begynte bygningsmaterialene å komme. Stolper, dører, tak, vegger, utelamper, plastikkorger og

emballasje – alt som potensielt kunne ha noen verdi. Vi fikk også for første gang i livet se noen bære et toalett på hodet! Lurte også litt på hva den ti år gamle jenten skulle med to dukkebein. Resten av kroppen hadde vel noen andre stukket av med.

Rundt lunsjtider roet det seg litt ned utenfor, og vi hadde et håp om at opprøret hadde lagt seg. Senere på ettermiddagen stimlet folk seg igjen sammen på gaten utenfor. Jeg må innrømme at jeg hadde en viss frykt for at de hadde bestemt seg for å ta vår bygning eller stamrestauranten på den andre siden. Det viste seg at lengre nedi gata var det et rislager, tilhørende en inder. De første rissekkene kom småløpende ut kl. 16.30 om ettermiddagen. Senere ble de kjørt ut etter alle kunstens regler. Hele familier bar rissekkene sammen, og sykler var et svært populært transportmiddel. Senere kom også mopeder, pousse-pousser, oksekjerrer fulle av ris. Det var tragikomisk å observere en grådig pousse-pousse trekker, som hadde forsynt seg med en rissekk for mye, slik at hele kjerren datt sammen. Kl. 9 dagen etter strøm-

met det fortsatt folk til lageret. Det føltes som om halve byen var innom rislageret i løpet av natten. Tallene varierer, men det mest forsiktede anslaget er på 10 tonn ris, og det er heller ikke det eneste lageret som er tomt.

På gaten utenfor kunne vi også observere en velkledd familie som kjøpte opp ris. Det sies at man kunne kjøpe en 50 kg rissekk på gata for 5000 Ariary. Mindre enn 1/10 del av vanlig pris. Det fremstår som fullstendig meningsløst å selge til den prisen. Når reserve-lagrene er tomt og når importørene er konkurs vil den velklede familien selge risen de har kjøpt opp for langt mer. Den fattige selgeren vil da ikke ha råd til ris...

Den indiske huseieren min kunne fortelle meg at indiske forretningsdrivende har betalt store summer til militæret for å få beskyttelse. En beskyttelse som totalt uteble, da horden angrep. Ifølge huseieren omkom 11 personer under tømningen av rislageret. Sannsynligvis trampet i hjel. Vi var selv vitne til flere skadede som ble kjørt ut.

Gatene full av folk i Toliara.

Jeg har stor forståelse for at ordensmakten viser forsiktighet med å bruke makt i slike situasjoner, men samtidig er det skremmende å se at staten overhodet ikke oppfyller sin viktigste oppgave - det å beskytte sine innbyggere mot overgrep. Hvordan skal utenlandske bedrifter kunne investere i et slikt klima?

Samtidig er det skremmende for den fremtidige politiske situasjonen på Madagaskar å registrere at presidenten ikke er i stand til å beskytte sine egne investeringer, selv i en situasjon der han hadde god tid til å forberede seg på et angrep. På samme måte er det trist å registrere at den flunkende nye norskfinansierte bygningen til antikorrupsjonsbyrået BIANCO i Toliara er fullstendig rasert. De splitter nye datamaskinene ble solgt på svarteboersen for 100 000 Ariary (ca 300 kr). Hva har BIANCO med presidenten å gjøre?

Det er mulig at det er et snev av sannhet i påstanden om at de bare tar tilbake det presidenten har tatt fra dem. Å kjøpe en privat luksuset for skattebetalernes penger må oppleves veldig frustrerende for dem som må gå 40 km hver dag for å hente vann, og det kan vanskelig kategoriseres som en fornuftig bruk av skattebetalernes penger. Misnøyen mot presidenten er stor i Toliara, noe som folket uten tvil er i sin fulle rett til å gi uttrykk for gjennom fredelige demonstrasjoner. Inderen som fikk se sitt rislager tømt har likevel ingenting med presidenten å gjøre. Han hadde bare mye av det befolkningen har lite av, og som de dessverre om noen måneder vil ha enda mindre av.

Birger Gjelsten Veum er utdannet jurist fra Universitetet i Oslo i 2005, med et års utveksling til Université Montesquieu Bordeaux IV. Birger har permisjon fra stillingen som rådgiver i Fiskeri- og kystdepartementet, der han jobber med sjøsikkerhet, sjøtransport og oljevernberedskap i avdeling for kystforvaltning. Han har bodd fire år på Madagaskar som barn i forbindelse med at faren arbeidet for Norad.

Birger Veum er medlem i Oslo-foreningens styre. For tiden deltar han som forsker i regi av Fredskorpset på et 14 måneders program Toliara. Sammen med kona Venusia har han observert vinterens opptøyer på nært hold.

REISEBREV

Med jungелеkspresen på Madagaskar

Presis klokken 07.00 fløyter konduktøren kraftig og lenge, og toget siger ut av stasjonen. Jeg er med ett tilbake på Jærbanen i 50-årene: «Klikke-ti, klakke-ti, klikke-ti, klakk» hjulene synger over skinneskjøtene.

Sammen med reiselederne Norunn og Jakob Vea, opplevde vi i fjor påske to minnerike uker på Madagaskar. Opplevelsene var mange og varierte fra regnskog med lemurer i Ranomafana nasjonalpark til nærkontakt med landsbyprosjekt. Og sist, men ikke minst, fikk vi oppleve at kristendommen ikke lenger er importert vare fra Norge, men har slått dype røtter og blitt en del av den gassiske kulturen.

TEKST: JON V. ENGELAND FOTO: AUD ENGELAND

Jernbanen som ble anlagt rundt 1930 har ingen helsveist skinnegang, og skinnene er nærmest antikke: De ble produsert på slutten av 1800-tallet i Tyskland, og er en del av det franske krigsbyttet fra 1. Verdenskrig. Vognene er av nyere dato: De skal være fra midten av 50-tallet, men direkte luksuriøse er de ikke. Den enslige førsteklassevogna er forholdsvis velholdt, og her har alle sitteplasser – Ravinala har bestilt plass for lenge siden. De tre andreklassevognene ser nedslitte og skitne ut, men det er atskillig mer folksomt der: Underveis henger de siste passasjerene på stiggrettene i flere lag.

Mikroberedde turister

Vi stopper ofte og lenge mens sekker med svært variert innhold blir losset og lesset. Ved hvert stopp kryr det av folk. Det minner litt om dampskipskaiene i Ryfylke på 50-tallet når fjordabåten kom: Da gikk vi mann av huse for å få med oss dagens store begivenhet.

Selgere går langs vognene og fallbyr varene sine – bananer, guavafrukt, kanelpler, risboller og peanøtter -, men de konsentrerer seg om de reisende på andre klasse. Kanskje har de erfart at mikroberedde turister ikke kjøper så mye? De fleste går barbeint. Kvinner har skjørt og oftest et slitt sjal – på hodet har de en flettet hatt uten brem. De mer voksne har teppe, lamba, rundt seg. Mange unger har enda mindre unger på ryggen. Jernbanen slynger seg nedover åssiden, smeller over små broer og gjennom skjæringer der de røde jordsidene nesten står loddrett.

Møte mellom bestefedre

I landsbyen Tolongoina blir vi stående i godt halvannen time. Det later til at diesellokomotivet har problemer. En bestefar står på perrongen med barnebarnet sitt, og jeg står i vinduet sammen med mitt barnebarn på 12 år. Vi bestefedre smiler til hverandre og peker stolt på våre etterkommere. Toget gjør stadig umotiverte rykk: Det rygger kanskje ti

meter, blir stående et par minutt før det siger tilbake igjen, og bestefar følger med i denne sporadiske forflyttingen. Han står standhaftig utenfor vinduet vårt. Etter en stund går det opp for meg at han kanskje håper på en eller annen form for kontaktgave. Til sist tar datteren vår affære og plukker ut sjokolade og annen snacks fra våre velfylte nistekurver. Og bestefar og barnebarn rusler heimover antagelig fornøyde over kontakten med vazahaene.

Ut å hente diesel

Vi kommer til Sahasinana halv seks om ettermiddagen. Litt over klokka 18.00 oppdager vi at lokomotivføreren er borte. Jakob, vår reiseleder finner ut at lokomotivet mangler diesel, og føreren er dratt til Manakara for å hente mer. Og når kommer han tilbake? Om to – tre timer – kanskje -! Mobilbortskjemte nordmenn lærer at dekning snarere er unntaket enn en selvfølge. Ja, det er ikke engang mulig å lade opp telefonen ute i regnskogen! Så

Servering på toget.

Når toget stopper, kommer selgerene med sine varer.

i stedet for å kontakte facebookvennene for å fortelle om våre viderverdigheter, rusler vi rundt og ser på folkelivet – og folkelivet ser på oss.

– i stedet for å kontakte facebook-vennene for å fortelle om våre viderverdigheter, rusler vi rundt og ser på folkelivet.

Mørket legger seg, og et tynt, litt ujevnt skydekke filtrerer lyset fra månen. Vi går noen hundre meter nedover linja. Der blinker ildfluer, sikader gnisser, og ett eller annet slår uendelige, lave triller. Alt rundt oss er i grå sjatteringer: Fra dype, nesten svarte skygger til ly-

sende sølv i det ytterste bladverket, men ingen detaljer er synlige. Ofte løser en skygge seg opp og beveger seg mot oss og forbi – en gasser på vei hjem? Vi går fram og tilbake på stasjonsområdet – svært lenge. Små øyer av lys, et glødende bål, et par parafinlykter og noen talglys er passende etappeposter. Endelig, klokka 20.30 hører Jakob fra noen stasjonsfolk at et svakt radiosamband forteller: Lokomotivføreren er på vei opp mot oss, og klokka 21.30 er han ankommet!

Tarzan og Jane

Diesel blir pumpet i skinnen fra et stearinlys. Vi går litt unna i påvente av eksplosjonen, men etter et kvarters tid starter motoren. Konduktøren fløyter frenetisk, og smått og stort folkeliv går om bord i toget som siger av gårde. Etter ca ti minutter er det stopp, og motorduren dør bort igjen. Vi står i en bratt skjæring og begynner å fable om å tilbringe natten i jungelen. Aud og

Jon planlegger å innta rollene som Tarzan og Jane, og vil slenge seg i lianene for å redde de strandete reisende. Men verken Tarzan eller Fantomet trenger å rykke ut: Etter flere mislykkete forsøk starter motoren opp enda en gang. Ja, det er til og med tilløp til lys i vogna. Men det kommer og går hele kvelden – mest går.

Flere ufrivillige stopp blir det ikke, men vi holder pusten og sukker glade når konduktøren holder fløytekonserter for sine passasjerer. Vi er kommet ned på kystsletta. I nattemørket skimter vi kratt. Palmer og en ravinalapalmer står i silhuett mot himmelen. Klokken 23.30 ankommer vi Manakara og går til ro i koselige hytter med stråtak der vi gynesovner til palmesus og bølgebrus.

TOGET TIL ØSTKYSTEN

Vi reiste med Ravinala på påsketur. Jernbanen Fianarantsoa - Manakara (FCE) er 163 km lang. Det er 67 broer, 48 tunneler og 17 faste stoppesteder. Turen fra Fianarantsoa til kysten tar normalt mellom åtte og ti timer - avhengig av hvor mye lossing og lasting det blir underveis. For turen fra kysten og opp til Fianarantsoa må en beregne noe lengre tid på grunn av oppoverbakke: Fianarantsoa ligger mer enn 1000 m over havet. I 2000 gikk to kraftige sykloner, «Eline» og «Gloria», over øya og store deler av jernbanetraseen ble ødelagt. Det så en tid ut som om prosjektet var dødt for alltid. Men amerikansk og sveitsisk kapital gjorde at jernbanen kunne bli gjenåpnet i 2005. Fremdeles er kvaliteten på lokomotiv og jernbanelegeme langt fra på toppnivå, og eierne har lite kapital, så det er tryggest å forhøre seg på jernbanestasjonen i Fianarantsoa om (og når) toget går i morgen.

Adopsjonsavtalen gjenåpnet

I oktober 2008 ble det signert en samarbeidsavtale med myndighetene på Madagaskar. Adopsjonssamarbeidet er dermed formelt godkjent av myndighetene både i Norge og på Madagaskar. – Det har vært mange henvendelser, og rundt 15 familier har så langt meldt konkret interesse og står «i startgropa» for prosessen, forteller Øystin Gudim i Adopsjonsforum.

TEKST: LINN KROGH HANSEN

Det er lenge siden Adopsjonsforum har gjenåpnet adopsjonsformidling med et tidligere samarbeidsland. Siden den nye avtalen ble signert i oktober har det vært mange henvendelser angående muligheten til å adoptere fra Madagaskar. – De fleste vil bare vite litt mer om muligheten, men ca. 15 familier har så langt meldt konkret interesse og står «i startgropa» for prosessen, forteller daglig leder i Adopsjonsforum Øystein Gudim til Madagaskarforum. Noen få har allerede begynt søknadsprosessen. Disse vil være prøvesaker fordi de allerede har spesiell tilknytning til landet. – Når vi åpner opp for adopsjon fra Madagaskar vil vi i første omgang starte med mellom fem og ti saker fram til vi får testet kapasiteten i det nye adopsjonssystemet. Går samarbeidet bra regner vi med en god del flere søkere etter hvert.

Endret lovverk

Øystein Gudim forteller at Adopsjonsforum samarbeidet med Madagaskar i 1988 – 1990 og gjennomførte da syv adopsjoner. Men systemet var ikke godt nok, og de valgte å avslutte etter kort tid. Madagaskar har nokså nylig ratifisert Haag-konvensjonen om internasjonal adopsjon fra 1993, og har endret sitt lovverk slik at det er i tråd med konvensjonen. – Dermed fikk vi grønt lys fra norske myndigheter, det vil si Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet – Bufdir, til å gjøre en forundersøkelse om mulig samarbeid. I april 2008 besøkte vi landet og i juni inviterte vi adopsjonsmyndighetene til

et besøk i Norge. Vi fikk formidlings-tillatelse fra Bufdir, men vi måtte også ha tillatelse fra gassiske myndigheter. I samarbeid med en svensk og en dansk adopsjonsforening ble det et nytt besøk til Madagaskar i oktober 2008, og da ble avtalen med myndighetene undertegnet for alle de tre nordiske organisasjonene, forteller Gudim.

Krever langt opphold i landet

– Kravene til adopsjon er nokså like i de fleste land. Barna som skal adopteres trenger stabile, gode foreldre med forutsigbar økonomi og alminnelig god helse. Det kan være noe varierende regler når det gjelder krav til søkerens alder, krav til ekteskapets lengde, og så videre, og Madagaskar skiller seg ikke så mye ut fra andre. Det mest spesielle blir nok det lange oppholdet. På grunn av gassisk lovverk må en familie regne med å bo i ca. tre måneder i landet mens den juridiske delen av adopsjonen fullføres. Dette er en god del lengre enn i de fleste andre land, og vi må derfor jobbe med å få gode boalternativer for familiene i denne tiden.

Tungrodd system

Det nye adopsjonssystemet er nytt, og derfor relativt uprøvd. – Vi ser også at Madagaskar har kompliserte systemer for framsending av adopsjonssaker. Våre danske kolleger opplevde at det tok en ½ måned fra første søknad var sendt til den var registrert ankommet hos adopsjonsmyndigheten. Hvis all korrespondanse for en adopsjonssak skal gå fram og tilbake gjennom så

mange ledd som det er i dag kan dette bli noe tungvint, forklarer Gudim. Han peker på at det også er et problem at offentlig ansatte i perioder ikke får utbetalt lønn i tide. Dette kan medføre at «produktiviteten» i adopsjonsprosessen svekkes. En annen utfordring er språket, siden få nordmenn snakker fransk, og Adopsjonsforum ikke har samarbeidet med noe fransktalende land på mange år. – Vår representant i landet snakker imidlertid utmerket engelsk, og vi regner med at dette vil gå seg til. Madagaskar er det andre afrikanske landet Adopsjonsforum har hatt formidlingsavtale med. Siden tidlig på 1990-tallet har det foregått et godt samarbeid med Etiopia. Den administrative kulturen i Madagaskar er nok mer «fransk» enn i Etiopia, men det er vanskelig å sammenlikne disse to landene foreløpig, understreker daglig leder i Adopsjonsforum.

Øystein Gudim.

ADOPSJON FRA MADAGASKAR

I årene 1988–1990 formidlet Adopsjonsforum i alt syv barn fra Madagaskar. De trakk seg så ut fordi et mangelfullt lovverk omkring adopsjon vanskeliggjorde arbeid i landet. I løpet av de siste årene har Madagaskar sluttet seg til Haag-konvensjonen om adopsjonssamarbeid og har også vedtatt en ny og moderne adopsjonslov. Adopsjonssystemet er nytt og under oppbygging. Barnehjem som vil delta i adopsjonsprogrammet skal godkjennes av sentralmyndigheten, og bare noen få barnehjem er godkjent så langt. Det arbeides med å kartlegge barn på alle barnehjemmene, og systemet og de nye rutinene skal etableres fra bunnen av. En del gamle adopsjonssaker fra tidligere skal også avklares og fullføres før man kan regne med at det «nye» systemet er i full drift. Man vet derfor ikke noe om ventetid på Madagaskar, og vil derfor ikke spekulere noe omkring hvor lang tid adopsjonene vil ta. Det vil bli moderate gebyrer for behandling av saker og for å betale for barnas opphold på barnehjemmene. økerne.

Formelt godkjent

Madagaskar er godkjent av Bufdir som nytt samarbeidsland for Adopsjonsforum. I slutten av oktober var en representant fra Adopsjonsforum på besøk i landet sammen med en svensk og en dansk adopsjonsforening. 24. oktober ble det signert en samarbeidsavtale med myndighetene på Madagaskar. Adopsjonssamarbeidet er dermed formelt godkjent av myndighetene i begge land. Det gjenstår fortsatt en del «papirarbeid «før» alt klart, men så snart dette er gjort vil vi legge ut oppdatert informasjon på denne siden. Flere familier har uttrykt interesse for Madagaskar, men vi kan i første omgang bare ta imot et mindre antall søkere. Grunnen er at vi må høste litt erfaringer med det nye systemet i landet. Vi vil ikke sende mange søknader til Madagaskar før vi vet om de har kapasitet til å ta unna sakene.

Dette er reglene

De viktigste kravene til søkerne er disse følgende;

- Kun gifte par kommer i betraktning, og minst en av ektefellene må være fylt 30 år.
- Det kan ikke være mer enn 40 års aldersforskjell mellom den eldste av ektefellene og barnet.
- Søkerne kan ikke ha mer enn 3 barn, egenfødte eller adopterte.
- Det kreves god vandel og bra helse.
- Ekteparet må være villig til å skrive oppfølgingsrapporter til barnet fyller 18 år.
- Enslige søkere aksepteres ikke.

Den store boken om de små yrker – eller en utstilling?

Ambassaden i Antananarivo har blitt kontaktet av Stefaan de Wolf som sammen med en gassisk fotograf og en skribent har gitt ut boken «Le Grand Livre des Petits Me-

tiers» (Portraits of daily life professions). Boken har både fransk og engelsk tekst. Boken omhandler hverdagslivets aktiviteter i den uformelle sektoren på Madagaskar. Boken gir en rik skildring av dagliglivet på Madagaskar gjennom mangfoldet av yrker som holder liv i millioner av mennesker i den hårfine balansen mellom fattig-

dom og overlevelse. Gjennom bilder og portrettintervjuer får leseren innblikk i ulike aktivitetstyper som gjerne blir glemt eller oversett i økonomiske statistikker. Forfatterne har

nå produsert en utstilling basert på 35 av bildene fra boken. Disse er ferdig innrammet 45 x 65 cm, og kan stilles ut som en introduksjon til Madagaskar eller til temaet «uformelt arbeid». Vennskapsforeningen ved Øyvind Dahl kan formidle forfatterens beskrivelse av utstillingen samt kostnadsberegning, basert på fraktkost og forsikring for bildene, og flybillett/opphold for en person til åpningen. Dersom norske miljøer med interesse for Madagaskar ønsker å organisere en slik utstilling kan Stefaan de Wolf kontaktes via email HYPERLINK "mailto:stefaan.dewo@belgacom.net"

Riddar Nils Kristian drikk mjølk

Misotro ronono – drikk mjølk – det er det gassiske uttrykket for å vera pensjonist. Ved fylte 70 år måtte Nils Kristian Høimyr «drikka mjølk». Sidan han starta som arkivar i NMS arkiv i 1982, har Nils Kristian Høimyr vorte eit slags synonym for NMS arkiv. Like før jul fekk han melding om at han er utnemnt til riddar av den gassiske nasjonalorden.

TEKST: ERIK TANGEDAL FOTO: EIVIND HAUGLID

Nils Kristian Høimyr fylte 70 år den 6. mars 2008. Han blei fødd i Antsirabe og levde sine første barneår i Ivohibe i Baraland. Det var starten. 15 av hans 17 første leveår hadde han på Madagaskar der foreldra var misjonærer, -mor Hjørdis, født Bøe, i perioden 1929-1963 og far Arne Høimyr 1935-1963. Etter teologisk embetseksamen ved Misjonsskolen/Menighetsfakultetet, drog Nils Kristian saman med fru Pau-

la tilbake til Madagaskar og var først distriktsmisjonær på Vest-Madagaskar før han fekk oppdraget med å samla og organisera arkivet for NMS/ Den lutherske kyrkja på Madagaskar. – Det var verkeleg ikkje ein heilt lett dag då det vippa over slik at tida mi på Madagaskar vart kortare enn åra i Noreg, seier gassaren Nils Kristian. Men han har framleis kontor plass ved NMS arkivet på Misjonshøgskolen i

Stavanger for å driva med katalogiseringsarbeid.

Arkivar in spe

Ei av «tantene» på internatet ved barneskulen på Antsirabe hugsar Nils Kristian sin framifrå ordenssans: leikebilane stod snorrett parkert ved senga om kvelden. Orden og bilinteresse har fylgt karen resten av livet. Sameleis interesse for film og foto. Av alt han li-

kar å snakka om, så la oss ta akkurat dette.

Arkivet har mykje fotomateriell, Nils? – Ja, her er ganske mange hyllemeter med film og foto, konstaterer han. Her henta til dømes BBC i 1996 16 mm filmstoff frå 1930-åra på Madagaskar, og fotos frå Sør-Afrika og Kamerun til det prestisjetunge programmet «Songs of Praise». Programmet som vart produsert frå Stavanger gjekk inn i ein serie som BBC til då hadde sendt i over 30 år.

Fotostoff tilbake til opphavslanda

Nils Kristian har jobba mykje med å gi bildestoff tilbake til opphavslanda. – Ja, fotoutstillingar er levert til Madagaskar i ferdige papirbilete, og i digitalt format til Sør-Afrika og Kamerun og Kina. Flotte gamle fotos heilt tilbake til 1800-talet der historia er gjenskapt i bilete. Denne delen av arkivet fascinerte utanriksminister Bemananjara frå Madagaskar, og seinare president Ravalomanana med eigen TV-fo-

tograf og fleire ministrar i fylgjet. Mange andre prominent gjester har også vore innom.

Kinesisk TV

Rundt år 2000 kom to TV-team etter kvarandre frå Kinas offisielle TV. Heile fem personar var med i eine delegasjonen minnest Nils Kristian. Dei vart fascinerte over å få gammalt Kina-stoff som ikkje fins i Kina. Dei har som kjent hatt kulturrevolusjon der! Saman med ein norsk delegasjon var Nils til stades med bildeutstilling i 2002 under 100 års-jubileet for NMS' oppstart i Kina. Då var det ein kinesar på andre sida av bordet som overraska sa: «Deg har eg sett før! Eg såg deg på eit kinesisk TV-program». Det synt seg at opptaka frå arkivet i Stavanger var sendt om att fleire gonger. Marianne Gullestad og Dr. Line Nyhagen Predelli Marianne Gullestad (1946 – 2008) vil han nemna spesielt. I 2007 fekk ho ferdig den flotte boka «Misjonsbilder, bidrag til norsk selvforståelse : om bruk

av foto og film i tverrkulturell kommunikasjon». Eitt namn til vil han ha med av folk som flittig har brukt arkivet: Dr. Line Nyhagen Predelli: «Issues of Gender, Race, and Class in the Norwegian Missionary Society in Nineteenth Century Norway and Madagascar». Boka hennar kom i 2003. Her i filmarkivet har filmfotograf Hallgeir Skretting funne stoff til masteroppgåve, og samstundes digitalisert ein del gamle 16 mm filmar. Nils Kristian har gjennom åra leita fram stoff til hovudfagsstudentar, mastergradsstudentar og doktorgradsstipendiatar, og han nemner namn i fleng. Han er innom opplevingar frå sine mange reiser som guide og tolk for delegasjonar til Madagaskar, men ein stad må me setja punktum og seia veloma – ha det bra, og kos deg med mjølka!

President Marc Ravalomanana med fru Lalao og resten av fylgjet som vitja NMS, arkivet og Stavanger i 2004.

Bygger barnehjem i Antsirabe

Marthe Westgård (21) reiste til Antsirabe for å jobbe som frivillig. Nå har Bodø-jenta kjøpt tomt for å bygge barnehjem for byens dårligst stilte barn.

UNGJENTE SOM BRYR SEG: Marthe Westgård sammen med kollegaer og gatefamilier i Antsirabe.

Virkelig sjømannskap

Fiskerne på Øst-Madagaskar har neppe noen eksamen eller fagbrev liggende hjemme. Men de opptrer uten tvil som meget dyktige fagfolk på sjøen.

TEKST: BJØRN SVERRE LIE

På stranda i Mananjary en tidlig formiddag ser jeg kanoene komme innover. Fremdeles finnes noen langt, langt der ute i horisonten, men de fleste er på vei hjemover med dagens fiskefangst. Et godt stykke fra land må fiskerne komme seg over revet. Jeg blir så imponert over deres sjømannskap; for de må være både snarrådige og bevisste på hva de gjør når de skal over de spisse rev-kantene. De padler bakover og holder kanoen på vent. Når den syvdende bølga kommer, som normalt er større enn de andre bølgene, så padler de febrilsk for å kunne ri på bøl-

gekammen over revet og slik komme i smulere farvann. Noen tid til å hvile blir det neppe, men de tar seg selvsagt tid til å øse båten med øsekaret, som fornuftig nok er bundet med et langt tynt tau til ei av toftene. Ro og øse, øse og ro; ja, det er nødvendig akkurat der og da. Fiskene de har fått etter de strevsomme timene siden imorges har de klokkelig lagt ned i en garnpose, som er bundet fast i denne enkle farkosten. Kanoene er ikke «enkle» fordi de ikke er like moderne som norske fiskebåter. De er enkle i den forstand at de fleste av dem er svært så velbrukte. Noen

av dem lekker som en sil, forsøkt tettet med tøyfiller og asfaltlim. Dagens fiskepriser tillater dem nok ikke å gå til nyanskaffelse kano med det første. En nyhugget kano av lett treslag som er egnet til én manns fiskeoppdrag koster ca. 600 kr. Jeg tar av meg hatten/skuggelua for disse voksne mannfolk, som antakelig ikke har eksamenspapirer fra videregående eller fagbrev liggende hjemme på kistebunn, men som opptrer som meget dyktige fagfolk på sitt område likevel!

TEKST: LINN KROGH HANSEN FOTO: PRIVAT

I januar 2008 reiste Marthe Westgård fra jobben på kaffebaren i Bodø til Antsirabe for å få et avbrekk i hverdag og oppleve noe nytt og lærerrikt. At Bodø-jenta havnet på Madagaskar det halve året hun hadde satt av til utenlandsopphold var faktisk ganske så tilfeldig.

– Jeg jobbet på en kaffebar i Bodø, og der traff jeg en som nevnte Madagaskar. Dette virket spennende, og personen satte meg så i kontakt med barnehjemmet i Antsirabe.

Etter å ha reist ned og begynt å jobbe som frivillig på barnehjemmet fikk Marthe mange gode venner og kollegaer. To av dem jobbet med barn på gata, så Bodø-jenta ble med ut for å se og lære. Møtet med gatebarna ble et vendepunkt for den nordnorske ungjenta, som nå er tilbake i Norge som psykologi-student ved universitetet i Tromsø.

Mange ønsker å støtte

Med hjelp fra faren gikk hun rett i gang med å undersøke muligheten for å kjøpe en tomt. Til et nytt barnehjem, som hun selv skal bygge.

– Mange lurer naturligvis på hvordan jeg tør å sette igang med noe sånt. Jeg har jo ingen erfaring, ler Marthe, som er veldig klar over at hun har mye å sette seg inn i den nærmeste tiden.

Fordi hun ennå ikke kan nok om hva som skal til for å gjennomføre prosjektet har hun takket nei til pengestøtte. Foreløpig. – Jeg har fått flere forespørsler fra folk som vil bidra økonomisk, og det er jeg jo kjempeglad for. Men jeg har sagt at jeg vil vente med å ta i mot til jeg har lært mer og kan bruke pengene riktig, sier Bodø-jenta, som i april deltok på kurs i Oslo i frivillighetsarbeid.

– Skal driftes av gassere

Marthe har vært i kontakt med flere rådgivere, deriblant Petter Langseth og en entreprenør som har gitt et prisoverslag på rundt 800.000 norske kroner for bygging av barnehjemmet.

Målet er at hjemmet på sikt skal kunne driftes av gassere, slik at det skaper arbeidsplasser i byen.

– Jeg ser for meg både gartner, vakt og kanskje en familie som kan bo der etterhvert, forklarer Marthe. I første omgang er det hovedsakelig babyer fra Antsirabe, ca ti sykker, som hun håper å kunne gi et hjem når barnehjemmet står ferdig.

– Så får vi heller se om det er muligheter for utvidelse senere, fastslår den modige Bodø-jenta som tør å satse på noe som for mange andre av oss bare ville endt med drømmen.

SMÅNYTT

AV ØYVIND DAHL

Vennskapsforeningens årsmøte 2009
Lørdag 18. april ble det avholdt årsmøte for Vennskapsforeningen Norge – Madagaskar på landsbasis i Oslo. Hovedstyrets årsmelding, regnskap, aktivitetsplan og budsjett ble godkjent. Også de foreslåtte vedtektsendringene ble godkjent med noen små justeringer. (Se utsendte papirer.)

Etter årsmøtet hadde **Osloforeningen** ansvar for resten av samværet. Den nyvalgte lederen Sambatra Sivertsen ledet møtet. Øyvind Dahl holdt et meget aktuelt foredrag illustrert med bilder om "Statskuppet på Madagaskar. Hva førte til det? Hva skjedde? Hva skjer nå?"

Så ble det et kåseri av informasjonsmedarbeider Ellen Sandøe fra UNICEF med tittelen "Sammen for barnebøker". Hun orienterte om UNICEFs barnebok-prosjekt for førskolebarn og viste en video fra prinsesse Märtha Louises besøk på Madagaskar.

Til slutt serverte den dyktige kjøkkengjengen gassisk mat med "hena ritra" og "lasary" samt "sakay" og det ble god tid til å prate. Det var ca 45 fremmøtte.

Resultat av valget på det nye hovedstyret

Hovedstyremedlemmene:

- Øyvind Dahl, leder (til 2011)
- Arnhild Fjose, nestleder (til 2010)
- Reidar F. Sivertsen, kasserer (til 2011)
- Arve Lund, Sekretær (til 2010)
- Heri Ramampiaro, webmaster (til 2010)
- Rivo Razakandriana (til 2011)

Vararepresentanter:

- Evy Brun (1. vara) (til 2010)
- Thor T Ringsbu (2. vara) (til 2010)

Revisorer:

- Jonas Skrettingland (til 2010)
- Jakob Vea (til 2010)

Valgkomiteen:

- Ottar Rakoto Fjose (til 2010)
- Suzanne Razafimasy Olsen (til 2011)
- Erik Tangedal (til 2012)

Stavangerforeningen

Tirsdag 10. februar: Stavangerforeningen hadde møte i Gann kirke med

innlegg av May-Lise Talgø fra Grønn hverdag. Temaet var: "En spire i dagen skog i morgen". Det var også innlegg om etablering av brønner på nord-øst Madagaskar ved Dag Raugstad, Lions Club Ganddal. Til slutt ble det gitt en orientering om den politiske situasjonen på Madagaskar av Erik Tangedal. Det var ca 50 fremmøtte og Oljedirektoratet hadde besøk av åtte gassere fra OMNIS. Disse deltok på møtet.

Til slutt ble det avholdt årsmøte for Stavangerforeningen der årsmelding og årsregnskap ble lagt frem og nytt styre ble valgt. Se resultatet av valget nedenfor.

Mandag 20. mars: Stavangerforeningen hadde møte i NMS kantine. Tema: "En gasser i Stavanger".

Gjennom intervjuer ble tre personer, Odette Haingolalao, Phillip Randrianirina, og Rivo Razakandriana intervjuet om hvordan det har vært å komme til Norge. Noen er kommet for å bosette seg her mens andre er kommet med sikte på å vende tilbake til Madagaskar etter endte studier.

Øyvind Dahl holdt et meget aktuelt foredrag illustrert med bilder om "Statskuppet på Madagaskar. Hva førte til det? Hva skjedde? Hva skjer nå?" En engasjert forsmling stilte spørsmål. Det var ca 40 fremmøtte.

Osloforeningen

Torsdag 12. mars: Osloforeningen hadde møte i KFUM-huset med innlegg fra Nora Fjose. Hun kåserte og viste bilder om "Tradisjon og omsorg i helsearbeid på Madagaskar". Generalkonsul Finn Andresen orienterte over telefon om den politiske situasjonen på Madagaskar. Møtet var godt besøkt. Til slutt ble det Årsmøte for Osloforeningen der årsmelding og regnskap ble lagt frem og nytt styre ble valgt. Se resultatet av valget nedenfor.

Stavangerforeningens nye styre

På årsmøtet den 12. februar ble det valgt nye styremedlemmer. Det nye styret ser slik ut:

- Ronald Mong (leder) (til 2010)
- Ellen Vea Rosnes (nestleder) (til 2011)
- Marta Dale (sekretær) (til 2011)

- Ingvald Svandal (kasserer) (til 2010)
- Rivo Razakandriana (styremedlem) (til 2011)
- Svein Nielssen (vara) (til 2010)
- Marit Breen (vara) (til 2010)
- Leif Ydstebø (vara) (til 2010)

Revisor:

- Norman Udjus (til 2010)

Valgkomite

- Preben Lindøe (til 2010)
- Kjell Espedal (til 2010)

Osloforeningens nye styre

Styremedlemmer

- Sambatra Sivertsen (leder) (til 2010)
- Rolf Andreas Eriksen (nestleder) (til 2011)
- Ørjan Hansen (kasserer) (til 2010)
- Jon Randby (sekretær) (til 2011)
- Birger Gjelsten Veum (styremedlem) (til 2010)

Vara:

- Gudrun Lund (til 2010)
- Gerd Åsvang (til 2010)
- Inger Elisabeth Lie (til 2010)

Revisor:

- Bjørn Sverre Lie (til 2010)

Valgkomite:

- Arnhild Fjose (til 2010)
- Florette Reitan (til 2010)
- Dag Arne Roum (til 2010)

Hvor mange medlemmer har foreningen?

Vår kasserer Reidar F. Sivertsen har gjort en kjempejobb med å ajourføre vår medlemsliste. Foreningen har nå 511 registrerte medlemmer. Av disse er 370 hovedmedlemmer og 141 husstandsmedlemmer.

Vi vil gjerne at dere verver nye medlemmer til foreningen. Jo flere vi er, jo sterkere stemme har vi når det gjelder lobbyvirksomhet og forhandling om medlemsfordeler. Osloforeningen har laget postkort som kan brukes til å verve nye medlemmer. Ta kontakt om du trenger dem.

Sjekk om du har betalt medlemskontingenten

Antall som har betalt for 2009 er per 18. april 2009 ca 360 medlemmer. Vi ber de gjenværende ca 150 medlemmer om å betale snarest til konto nr. 4336 11 00469 til VNM, c/o Reidar F.

Sivertsen, Brøholtlia 16 A, 3430 SPIKKESTAD. Dere vil spare oss for mye arbeid dersom vi slipper å purre.

Hvor er det blitt av deg?

Mange medlemmer flytter eller forandrer adresser. Dessverre glemmer mange å melde fra om adresseforandringer. Så får vi klager over at de ikke får blad, nyhetsmeldinger og invitasjoner til medlemsmøter. Har du fått ny adresse, nytt telefonnummer eller ny e-post-adresse, så husk å gi melding om dette til Reidar F. Sivertsen, Brøholtlia 16 A, 3430 SPIKKESTAD, e-post: info@madagaskar.no, Telefon: 31 29 69 10, Mobil: 918 58 519. Det vil spare oss for masse bryderi ved utsending av blad og nyhetsmeldinger!

Madagaskar-nytt

Øyvind Dahl lager nyhetsmeldinger fra Madagaskar hver måned. Når du tegner medlemskap ber vi deg om å oppgi navn, adresse og e-post-adresse slik at du kommer på adresselisten. Dersom du ikke har e-postadresse, har foreningen ekstra service og sender nyhetene i konvolutt til deg hver måned. Dersom du har fått e-postadresse, eller har forandret e-postadres-

se, ber vi deg om å melde den inn til ansvarlig for medlemsregisteret Reidar F. Sivertsen, e-post: info@madagaskar.no, slik at du kan få nyhetene fortere og billigere.

Hjemmesiden til foreningen og krisen på Madagaskar

Den nye hjemmesiden til foreningen på www.madagaskar.no har vært flitig besøkt i forbindelse med krisesituasjonen på Madagaskar. Øyvind Dahl har nesten daglig lagt ut meldinger om utviklingen. NMS' representant Arild M. Bakke og Øyvind Dahl har også skrevet artikler om krisen. De finnes under "artikler". Under "aktuelt" finner du foreningsnytt og lenker til andre aktuelle artikler. Klikk på "Madagaskarforum" så får du opp alle bladene vi har utgitt. Du finner også mange nyttige lenker.

Krisesituasjonen på Madagaskar har vært dekket av foreningens medlemmer både i NRK, radio og fjernsyn, svensk og finsk radio og i dagspressen både gjennom intervjuer og artikler. Særlig har NMS-representant Arild M. Bakke, gen.kons. Finn Andresen og Øyvind Dahl bidratt.

Foreningens medlemmer har fått utmerkelse

Professor em. Øyvind Dahl og Arkivleder Nils Kristian Høimyr har blitt utnevnt til Chevalier de l'Ordre National Malgache av den gassiske stat. Generalkonsul Finn Andresen som ble ridder i 2003, er nå steget i gradene til Officier de l'Ordre National Malgache.

Delegasjonsreise til Madagaskar

Vennskapsforeningens leder på landsbasis, professor em. Øyvind Dahl og ambassadør Arild Øyen skal til Madagaskar på en delegasjonsreise på oppdrag fra miljø- og utviklingsminister Erik Solheim. Reisen kommer til å foregå i månedsskiftet april-mai. Med på teamet blir også Synne Bjørnrå fra ambassaden i Antananarivo. Formålet for reisen vil være å kartlegge situasjonen på Madagaskar etter statskuppet den 17. mars og gi anbefalinger for norsk engasjement overfor Madagaskar både når det gjelder politikk og bistand.

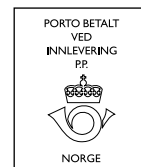

Thor Ringsbu vant med sitt lemurbilde en fotokonkurranse utlyst av Osloforeningen i vinter. Her får han blomster av Arnhild Fjose i foreningens styre.

- Hei! - Bli en venn!

Madagaskars sifakaer roper på venner. Nestleder Arnhild Fjose viser frem de nye vervekortene som Osloforeningen har fått laget. Foreningen lyste ut en fotokonkurranse i høst. Thor T. Ringsbu vant konkurransen og fortjente en flott blomsterbukett. Dersom noen trenger vervekort, så ta kontakt med Arnhild på arnhfjo@hotmail.com.

B

RETURADRESSE: REIDAR F. SIVERTSEN, BRØHOLTIA 16 A, 3430 SPIKKESTAD

"Lambahoany-jentene til Sigrun Norbø".